

dentlig ringe. Der kan ganske vist være faktisk Forhold, som kunne gjøre, at den mere eller mindre maa komme ind derpaa, men i Principet mener jeg, at det maa fastholdes, at det er Forældrenes Sag at sørge for Børnenes Opdragelse og Undervisning, uden at Staten egentlig har noget dermed at gjøre. Naar man nu overfører dette paa Undervisningen, saa bliver altsaa Tanken den, eftersom det nu staar fast i det Mindste for mig, at jeg ikke hører til dem, der ville have Statskolen uden videre ophævet. Skal den egentlige, den normale Undervisning være Statskoleundervisning, eller skal den være Frikoleundervisning under Forældrenes Olsyn, skal Frikoleundervisningen være noget blot Tillad, eller skal den være det, der ved alle fornuftige Midler skal fremmes, og Statskolen kun være et Nødmiddel, der bruges, hvor Frikolen ikke længere strækker til? Det er efter min Formening egentlig dette Principspørgsmaal, hvorom det dreier sig, eftersom der ikke er Noget, der vil gaa saa vidt, helt at ville afskaffe Statskolen. Efter den Maade, hvorpaa jeg ser Sagen, kan jeg naturligvis ikke Andet end slutte mig til den Mening, der fastholder, at Frikolen egentlig er den normale Undervisningsanstalt for Børn, at Frikolen er det, der paa alle Maader skal søges fremmet gennem den nye Ordning af Skolevæsenet, og at Statskolen kun er et Supplement, hvor Frikolen ikke trækker til. Nu veed jeg meget godt, at man vil indvende, at dette er upraktisk, fordi der er saa overordentlig saa Frikoler, men denne Indvending kan jeg ikke tillægge nogen Vægt. Efter min Formening kan man slet ikke vide, hvorledes Sagen vilde stille sig, naar man prøvede paa at udvilde Frikolen, thi den Maade, hvorpaa hos os Statskolen er stillet, og den Maade, hvorpaa Frikolen er stillet, er virkelig saa ulige, at jeg gad vide, om det overhovedet vilde være muligt i noget Land, og navnlig hos os i den korte Tid, vi have haft politisk Frihed i dette Spørgsmaal, paa den egentlige Almueundervisnings Gebet at frembringe Frikoler. Jeg tror ikke, at det vil være muligt. Dersom man derimod stiller Frikolen under lige Forhold med Statskolen, ja jeg vil endog gaa videre, dersom Staten vil træde hjælpende og beskyttende til og fremhjælpe Frikoler ved forskellige Foranstaltninger og beskytte dem paa Statskolens Beføstning, da tvivler jeg ikke om, at Frikolen vil udbrede sig her som i andre Lande. Det er bekendt, at i. Ex. i Holland, der i mange Forhold ligner vort Land, udvilles Frikolen og tiltager paa Statskolens Beføstning. Vel siger man i Holland, at Frikolerne ikke due, men det er et Parti, der siger det, og der er jo Partier allevegne. Det er imidlertid fuldstændig godtgjort ved statistiske Oplysninger, at Frikolerne der ikke blot tage til i Tal, men at det Antal Børn, som undervises dert, aarlig med smaa Stykker forøges paa Statskolebørnenes Beføstning. Efter min Mening er dette det bedste Bevis for,

at Frikolen virkelig har Udsigt til at kunne arbejde sig frem. Jeg føler mig fuldstændig forvisset om, at, dersom man gik ind paa et saadant Grundlag for Undervisningen, hvorved man aabent erklærede Frikolen for den egentlige normale Skole og Statskolen kun for en Nødhjælp, vilde Frikolen vinde Fremgang, navnlig dersom man traf visse Bestemmelser, som jeg siden skal tillade mig at nævne, naar jeg kommer til at omtale Statskolen, og dertil føiede en Statsanerkjendelse af Frikolen paa enkelte Betingelser. Der er nemlig en anden Ting, som man pleier at indvende mod Frikolen, at den ikke afgiver nogen Garanti. Men det er jo for det Første slet ikke Meningen, at Staten skulde anerkjende eller støtte Frikoler, der slet ikke frembøde nogenformelt Garanti. Jeg vilde f. Ex. anse det for fuldstændig berettiget, at Staten fordrede en bestemt Examen, navnlig af de Lærere, der skulde forestaa Frikolerne, at den fordrede, at Lokalerne skulde have en bestemt Størrelse, og fremdeles visse Garantier med Hensyn til de sanitære Forhold, og jeg vilde naturligvis ogsaa kunne gaa ind paa, at Staten vaagede over, at der i Frikolerne ikke blev lært Noget, som stred mod Lov og Sædelighed, og at den fordrede Udgang til Frikolerne for sine Inspektører. Endelig vilde jeg ønske, at Staten med Hensyn til de Frikoler, den anerkjendte, fordrede, at de skulde være forpligtede til at tilstede de fattige Børn Undervisning for en bestemt Løst, — dette er Noget, som jeg senere skal komme tilbage til. Mere kan jeg i det Mindste for mit Bedkommende ikke gaa ind paa, og Mere tror jeg heller ikke, at det er nødvendigt at forlange, for at der virkelig kan være nogen Garanti. Læreplanen, Fagbøgerne, Undervisningsmaaden, Rundskaabsmassen og alt Sligt kan man ganske rolig overlade til Skolen selv; hvorfor skulde man ikke kunne gjøre det? Det er overhovedet en Misforstaaelse, at der ikke skal kunne være nogen Garanti tilstede, medmindre Staten har undersøgt Forholdet og sat sit Stempel derpaa; det er en Nest af den gamle absolutistiske Tro. Jeg hører slet ikke til dem, der kaste Brag paa Rundskaab, tværtimod, jeg har den største Respekt for theoretisk Dannelsen. Jeg hører ikke til dem, der paaberaabe sig Praxis lige overfor Theorien, tværtimod, jeg har den største Agtelse for pædagogisk Dygtighed, men jeg veed ogsaa, at denne ikke er nogen absolut Garanti. Man har set store Pædagoger i Verden, der have haft de bedste Rundskaaber og den bedste Udvikling, men som ikke desto mindre ere gaaede en Vei, der har ført til de forfærdeligste Resultater. Jeg tror, at der i Forældrenes naturlige Raad, i det Ansvar, de søle, og den Kjærlighed, de have til Børnene, ligger en stor Garanti, og Garanti skal der ganske vist være; men er det ikke Garanti nok, naar Forældrene sende Børn masservis i Skolen? Er det ikke Garanti, naar der f. Ex. i en Kommune er en Statskole, men Forældrene ikke desto mindre fore-